

(dažnai būna ant maisto)

Populiariausi grybai Lietuvoje pagal grybai.lt

Mokytoja skaito aprašymus, o mokiniai nuveda tinkamą grybą prie jo pavadinimo.

AŽUOLINIS RAUDONVIRŠIS

Vaisiakūniai stambūs, mėsingi. Kepurėlė užauga iki 20 cm skersmens, plaušuota, žvynuota, oranžiškai ruda, rausvai ruda. Vamzdeliai ir poros pilki. Kotas 10—15 (20)x2-4 (5) cm, baltas, jaunas - baltai, vėliau - rausvai violetišškai plaušuotas. Trama balta, kieta, stora, malonaus kvapo ir skonio.

Būdingi požymiai: auga tik po ąžuolais, rečiau po bukais, paspaudus ar perpjovus balta trama* rausvėja, ilgainiui tampa pilkai violetinė.

Dygsta dažniausiai pavieniui ar po kelis vaisiakūnius, lapuočių, spygliuočių ir mišriuosiuose miškuose (po ąžuolais). Valgomas, labai vertingas. Kur kas rečiau aptinkamas nei raudonviršis ir juosvažvynis raudonviršis.

*TRAMOS PAVYZDYS (GRYBAS NUOTRAUKOJE NĖRA AŽUOLINIS RAUDONVIRŠIS)

(nuotrauka)

BARAVYKAS

Vertingiausias valgomas grybas, išgarsintas priežodžiais, pasakomis, eilėmis, dainomis. Savo gražumu pakerėjęs grybautoją - todėl ir yra grybų karalius. Ir kas netrokšta jo surasti išėjęs grybauti? Visada jis matomiausioje pintinės vietoje! Visų grybautojų pažįstamas grybas.

Lenkų profesorius Karpinskiui pavyko jį išauginti mėgintuvėlyje, tiriamieji darbai tęsiami, bet kol kas dirbtini būdu dar neauginamas. Tai ne tik maistingiausias, bet ir gydomųjų savybių turintis grybas. Būdingi požymiai: mikorizę sudaro su keliomis medžių rūšimis, kotas tik viršutinėje dalyje turi tinklelį.

Užauga dideli (Lietuvoje iki 3 kg). Labai paklausus vietinėje ir užsienio rinkoje.

(nuotrauka)

GELSVOJI MUSMIRĖ

Vaisiakūniai dideli. Kepurėlė 8-10 cm skersmens ir didesnė, paplokščia, šviesiai geltonai žalsvos, gelsvos, kartais net balsvos spalvos, pasidengusi netaisyklingomis balsvomis apvalkalo liekanomis. Lakšteliai balti, vėliau - gelsvi, platūs, tankūs, laisvi. Kotas 8-12x1-2 cm, į pamatą storėjantis, galas gumbiškai sustorėjęs, apgaubtas priaugusia pašiurpusia išnara, kurios tik viršutinis kraštas laisvas, koto paviršius baltas, gelsvas, su žemyn nukarusiu žiedu. Trama balta, minkšta, supuvusių bulvių kvapo, nemalonaus skonio.

Būdingi požymiai: kepurėlė, lakšteliai ir kotas gelsvi, nemalonaus supuvusių bulvių kvapo.

Auga pavieniui, grupėmis. Nuodinga. Labai dažna.

(nuotrauka)

GELTONASIS KAZLĖKAS (MAKAVYKAS)

Vaisiakūniai dideli. Kepurėlė 3-12 (13) cm skersmens, plaušuota, plaušuotai grublėta, drėgnu oru gliti, gelsvai pilka, geltonai ruda, rudai geltona. Vamzdeliai pilkai gelsvai žalsvi, senesnių - žalsvai geltoni, nešvariai pilkai žali, paspaudus mėlynuoja. Kotas 4—8x2—3 cm, tvirtas, lygus, oranžiškai geltonas, be žiedo. Trama geltona, įpjauta ar perlaužta mėlynuoja, švelnaus kvapo ir skonio.

Būdingi požymiai: pilkšvai oranžiškai geltoni vaisiakūniai, dygsta pušynuose, miškuose su pušies priemaiša. Kartais dar vadinamas šilbaravykiu.

Auga grupėmis, rečiau pavieniui, po pušimis. Skanus, vertingas, valgomas grybas. Labai dažnas, visų mėgstamas.

(nuotrauka)

JUOSVAŽVYNIS RAUDONVIRŠIS

Vaisiakūniai stambūs, mėsingi. Kepurėlė užauga iki 20 cm skersmens, plaušuota, žvynuota, oranžiškai geltona, geltonai ruda. Vamzdeliai iki 3 cm ilgio, pilkšvi, poros pilkšvos. Kotas 7-20x2-3 cm, baltas, jau jaunas būna juodai žvynuotas.

Būdingi požymiai: auga tik po beržais, trama balta, perlaužta ar perpjauta tampa violetiškai rožinė, purpuriškai ruda, ties koto pamatu žaliai mėlyna.

Dygsta lapuočių, spygliuočių ir mišriuosiuose miškuose, didesnėmis ar mažesnėmis grupėmis, retai pavieniui. Valgomas, labai vertingas.

(nuotrauka)

LEPŠĖ

Vaisiakūniai dideli. Kepurėlė 5—15 cm skersmens, nuo gelsvai pilkos iki pilkai rudai juodos spalvos. Vamzdeliai balsvi, pilki, pilkai rusvi, 1-3 cm ilgio. Poros balsvos, pilkos, paspaudus ilginiui paruduoja. Kotas 5-15x1-3,5 cm, pamato link tolygiai storėjantis, kietas, apšepęs pilkais, rudai juodais plaušeliais. Trama balta, pilka, įpjauta spalvos nekeičia.

Būdingi požymiai: kepurėlės ir koto spalva įvairuoja nuo pilkos iki juosvos.

Auga miškuose, parkuose, raistuose, pelkėse, kur paplitęs beržas. Labai dažnas. Mėgstamas valgomas grybas.

(nuotrauka)

PAPRASTOJI MUSMIRĖ

Vaisiakūniai dideli. Kepurėlė užauga iki 25 cm skersmens, skaisčiai raudona, oranžiškai raudona, su balto apdangalo netaisyklingos formos skiautelėmis ar karputėmis. Lakšteliai platūs, tankūs, balti, seni - gelsvi. Kotas 8-22x2-3 cm, baltas, su žiedu, pamatinė dalis gumbiškai sustorėjusi, suaugusi su išnara, atrodo lyg draiskanota. Trama balta, po luobele oranžinė, minkšta, stora, be ypatingo kvapo ir skonio.

Būdingi požymiai: kotas be išnaros, tik su pasišerpetojusiais likučiais, sporos neamiloidinės.

Auga pavieniui, daugiausiai didesnėmis ar mažesnėmis grupėmis. Nuodinga, labai dažna. Miško puošmena. Nustatytos nuodingos medžiagos: muskarinas, muskaridinas, muscimolas, bufoteninas, iboteno rūgštis (kai kurios jų turi haliucinogeninių savybių).

(nuotrauka)

PUŠYNINIS BARAVYKAS

Vaisiakūniai masyvūs, dideli. Kepurėlė užauga iki 25 cm skersmens, rausvai, raudonai ruda, purpuriškai ruda, kartais su violetiniu apnašu. Vamzdeliai pilkšvi, seni - žalsvi. Kotas 5-15 cm ilgio, kartais net 6-9 cm storio, gelsvai rusvas, per vidurį išsipūtęs. Trama balta, įpjauta spalvos nekeičia, malonaus kvapo ir skonio.

Būdingi požymiai: kepurėlė ir kotas daugiau raudonos, violetiškai purpurinės spalvos nei tikrinio baravyko.

Auga pavieniui, neretai grupėmis pušynuose. Labai dažnas. Vertingiausias valgomas grybas. Turi didelę paklausą vietinėje ir užsienio rinkoje. Šiais baravykais susidomėję medikai.

(nuotrauka)

VOVERAITĖ

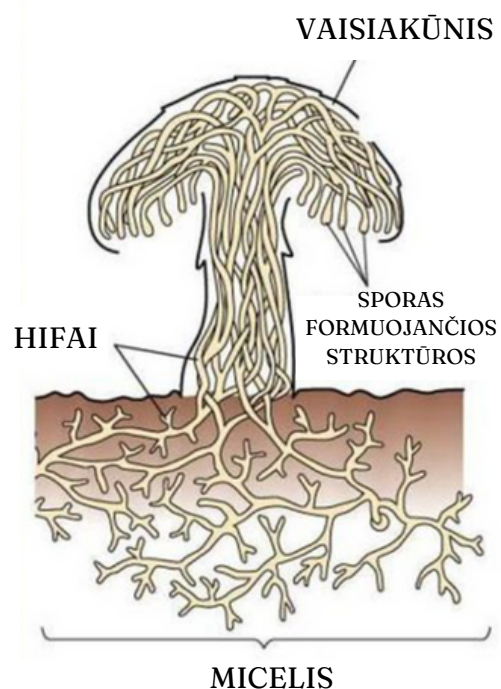
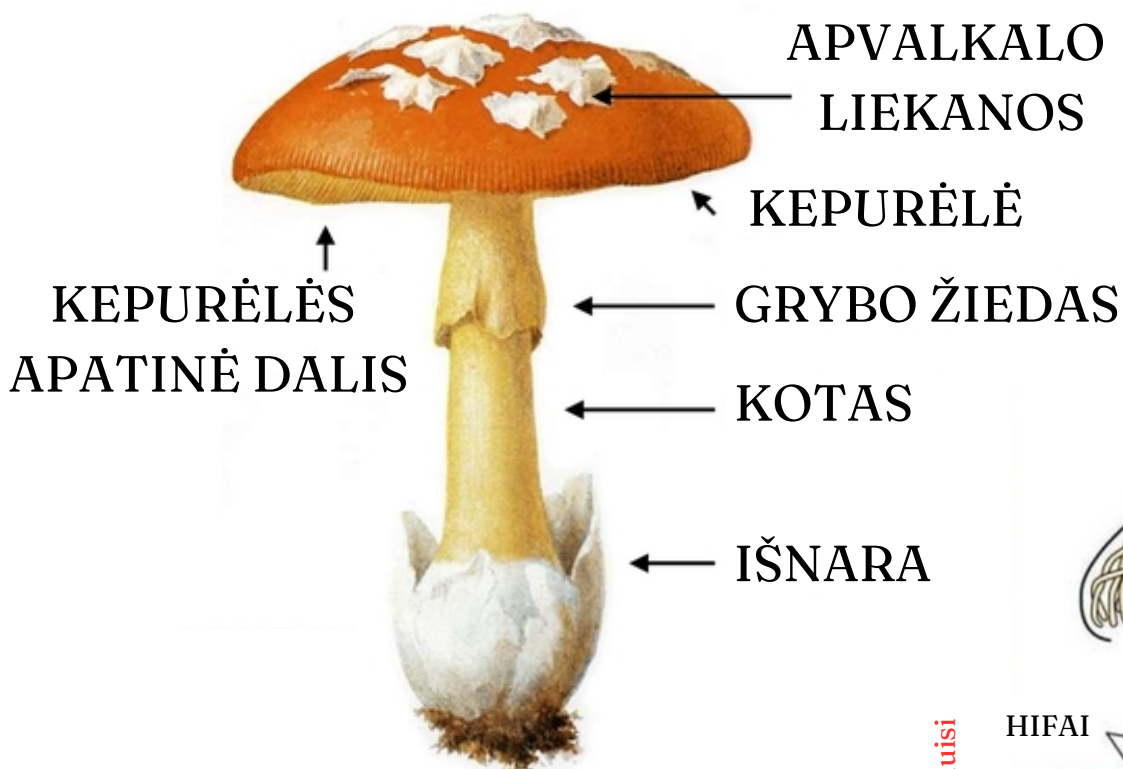
Vaisiakūniai vidutinio dydžio. Kepurėlė 3-10 (15) cm skersmens, geltona, išblunkanti. Lakštelių nėra, storos, gofruotos, šakotos į lėkštelių panašios gyslelės, kepurėlės spalvos. Kotas nusmailėjęs.

Skanus, vienas mėgstamiausių grybautojų grybų. Auga lėtai, beveik nekirmija, o ir užaugusi 2-3 savaites ar net mėnesį ir daugiau išsilaiko, nesugenda. Patogi gabenti, komerciniu požiūriu labai vertinga. Mitybinė vertė ginčytina, turi daug nesuvirškinamos medžiagos - chitino, bet kulinarij labai vertinama, be to, voveraitė domina ir medikus. Grybautojams nereikėtų draskyti miško paklotės, samanų, beieškant mažyčių voveraičių, tai kenkia ne tik joms, bet ir kitiems grybams, miškui.

(nuotrauka)

GRYBO SANDARA

Papildomam mokymuisi

UŽDUOČIŲ LAPAS

Atidžiai klausyk mokytojos pasakojamų aprašymų ir padėk surasti grybui jo pavadinimą.

1 JUOSVAŽVYŅIS
RAUDONVIRŠIS

2 AŽUOLINIS
RAUDONVIRŠIS

3 PUŠYNINIS
BARAVYKAS

4 GELTONASIS
KAZLĖKAS
(MAKAVYKAS)

5 PAPERASTOJI
MUSMIRĖ

6 LEPŠĖ

7 BARAVYKAS

8 VOVERAITĖ

9 GELSVOJI MUSMIRĖ

Kurie iš šių pavaizduotų
grybų yra nuodingi?

ŽAIDIMAS

Taisyklės

Mokiniai pasiskirsto į dvi komandas. Kiekvienos komandos vaikai sustoja vienas prieš kitą. Pirmiesiems vaikams reikia kuo greičiau pasakyti teisingą grybo pavadinimą. Nespėjęs atsakyti mokinys pereina į kitą komandą. Laimi didžiausia komanda.

Mokiniai gali naudoti savo lapus.

*Mokytoja rodo skirtingus grybus
grybus reikia atsispausdinti (žemiau pateikta)*

KAIP IR KUR IR KADA GRYBAUTI?

Subalansuotas drėgmės ir šilumos kiekis - grybų augimo garantas. O kai grybai auga, tai ir mažai patyręs grybautojas visada daugiau ar mažiau jų suras. Tinkamiausias paros laikas grybauti - ankstyvas rytas, kai miške dar drėgna ir vėsu, kai žvilgantys vandens lašeliai, krenta nuo šakų ar lapų, apnuogindami blizgančias, gličias grybų kepurėles. Ryto rasa atsigaivinę grybai yra sultingesni, tvirtesni, gal net geriau pastebimi nei įdienenius saulės apšviestoje paklotėje. Ryte net ir mažiausias žemės kauburėlis, prisidengęs lapais sustabdys, privers apsidairyti, o neretai ir pradžiugins už kelių žingsnių besislepiančiu, bekylančiu iš po lapų ar samanų gražuoliu baravyku. Jei ilgesnį laiką nusistovėjęs drėgnas ir šiltas, bet ne per karštas oras, o naktys nešaltos, grybai auga ir sename, ir jauname, ir tankesniame, ir retesniame miške.

Jei sausoka ir šalta, nors drėgmės ir pakanka, - jų geriau ieškoti miško tankmėje ir per daug nesijaudinti dėl mažo laimikio.

KAIP REIKIA RENGTI?

Kuo lengviau ir patogiau. Neperšlampančiais drabužiais apsirengęs grybautojas, mūvėdamas aukštaaule avalyne, būtinai apsigaubęs skarele ar užsidėjęs kepurę, maloniau jausis landžiodamas, lankstydamasis po šakomis, vaikščiodamas tarp krūmokšnių, ieškodamas paslaptinių grybų buveinių. Renkami tik gerai pažįstami grybai ir geriausia tik į medines ar plastmasines pintines. Plastmasiniai ar metaliniai kibirai bei plastmasiniai maišeliai nenaudotini, nes grybai turi daug vandens, o dar ir iš išorės būna drėgni, todėl po keleto valandų tokioje taroje greičiau sukaista, kirmija, netenka geros išvaizdos, juose atsiranda daug bakterijų, suprastėja jų maistinė vertė.

GRYBAUTOJAI PATARIA

Grybautojui patartina eiti palei saulę, jei saulėta diena, tada geriau matyti grybai saulės apšviestoje paklotėje, ir kuo mažiau liestis prie medžių, krūmų šakų, nebraidyti po šlapias žolėtas vietas, kur grybai ne visada auga, nes ten dažniau tūno vorai, musės, blakės ir ypač erkės, taip pat kai kurie kiti grobio laukiantys mašalai ar šiaip pasislėpę vabzdžiai.